

Студенти 4 курсу
факультету обліку та аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ, ЇЇ РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. Здійснено аналіз динаміки роздрібного та оптового товарообігу в Україні, його структури та тенденцій розвитку за останні роки. Здійснено огляд сучасного стану торгівельної галузі України, обґрунтовано роль в сталому розвитку національної економіки.

Аннотация. Осуществлен анализ динамики розничного и оптового товарооборота в Украине, его структуры и тенденций развития за последние годы. Осуществлен обзор современного состояния отрасли торговли Украины, обоснована роль торговли в устойчивом развитии национальной экономики.

Annotation. Analysis of the dynamics of retail and wholesale trade in Ukraine, its structure and trends of recent years are implemented. Survey of the current state of industry Trade of Ukraine is carried out, role of trade in the sustainable development of the national economy is justified.

Ключові слова: товарообіг, роздрібний, оптовий, аналіз, продовольчі, непродовольчі, торгівля.

Торгівля є невід'ємною частиною національної економіки. Сьогодні рушійною силою розвитку української економіки вважається виробництво. Однак завдяки торгівлі стає можливим дотримання балансу між виробництвом і споживанням, формується суттєва частка валової структури доданої вартості в Україні. У сучасних умовах аналіз динаміки та структури товарообороту Українських підприємств є важливим аспектом, адже від стану галузі торгівлі залежить розвиток економічного, соціального та політичного стану України та її населення.

Питанням розвитку торгівлі на ринку займалися такі вітчизняні та зарубіжні автори: О. О. Шубін, О. М. Азарян [1], Б. В. Лігоненко [2], І. О. Бланк [3], В. В. Апопій [4] та інші. Вчені багато уваги приділяли специфіці та перевагам оптової та роздрібної торгівлі, аналізу стану ринку, прогнозам подальшого розвитку галузі.

Метою даної роботи є аналіз роздрібного та оптового товарообороту, виявлення найсуттєвіших змін у його структурі та динаміці.

Виходячи з мети, основними завданням є вивчення, опис та характеристика статистичних даних про оптовий та роздрібний товарообіг в Україні 2005 – 2012 років, дослідження тенденцій, що склалися в торгівельній галузі України на сучасному етапі її розвитку.

Загалом спостерігаються позитивні тенденції розвитку товарообігу в Україні. Динаміка змін в об'ємах оптового та роздрібного товарообороту, що побудована на основі даних Державного комітету статистики України [5], подана на рис 1.

Рис. 1. Динаміка роздрібного та оптового товарообороту України за 2005 – 2012 роки

З графіку видно, що зміни в динаміці оптового та роздрібного товарообороту мають хвилеподібний характер. Протягом перших чотирьох досліджуваних років спостерігається зростання як роздрібного, так і оптового товарообороту (майже у 3 та 2 рази відповідно). У період з 2008 по 2009 роки відбувається зниження в обсязі товарообороту, що пов'язано з кризовими явищами як в економіці України, так і в світовій економіці. Оптовий товарообіг за цей час знизився на 181 млрд грн, тобто на 18 %, а роздрібний – на 16 млрд грн або на 7 %. Однак скорочення було недовгим, і вже у наступному, 2010 році, відбувається зростання роздрібного та оптового товарообігу на 20 та 22 % відповідно. У наступні два роки відбувається поступове зростання товарообігу, проте в 2012 році об'єм оптової торгівлі скоротився на 2 %, водночас з чим, об'єм роздрібного товарообігу зріс на 55 млрд грн, тобто майже на 16 %.

Важливе значення при аналізі товарообігу необхідно приділити його структурі, а саме долі продовольчих та непродовольчих товарів. Дані про структуру роздрібного та оптового товарообігу подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Питома вага продовольчих та непродовольчих товарів в оптовому та роздрібному товарообігу за 2005-2012 роки [5]

Рік	Питома вага у структурі роздрібного товарообороту, %		Питома вага у структурі оптового товарообороту, %	
	Продовольчих товарів	Непродовольчих товарів	Продовольчих товарів	Непродовольчих товарів
2005	41,6	58,4	16,1	83,9
2006	38,2	61,8	16,4	83,6
2007	35,3	64,7	16,2	83,8
2008	34,4	65,6	15,5	84,5
2009	40,0	60,0	20,6	79,4
2010	39,5	60,5	19,5	80,5
2011	38,9	61,1	17,6	82,4
2012	40,2	59,8	19,7	80,3

В структурі роздрібного і оптового товарообороту переважають непродовольчі товари. Питома вага продовольчих товарів у структурі роздрібного товарообороту за досліджуваний проміжок часу складає 34,4 % – 41,6 %. У структурі оптового товарообороту частка продовольчих товарів значно менша, вона коливається у проміжку від 15,5 % до 19,7 %. Динаміка зміни питомої ваги продовольчих товарів має хвилеподібний характер. Так, з 2005 року по 2008 рік їх питома вага зменшилась з 41,6 % до 34,4 %, але у 2009 році спостерігається значний ріст частки продовольчих товарів у роздрібній торгівлі до 40,0 %. У 2012 році ця частка складає 40,2 %. Аналогічно у 2008 році питома вага продовольчих товарів у структурі оптового товарообігу була найменшою за аналізований період, вона складала 15,5 %, а у 2009 – найбільшою (20,6 %). З таблиці видно, що за 7 років частка непродовольчих товарів у структурі оптового товарообігу зменшилась на 3,6 %, а у структурі роздрібного товарообігу – на 1,4 %. Тобто торгівля продовольчими товарами змінює свою значущість, повторюючи зміну частки, але з протилежним знаком.

Роздрібна торгівля у регіонах сьогодні стає однією зі сфер економіки, яка найбільш динамічно розвивається. Тому доречним буде проаналізувати структуру роздрібного товарообігу за областями України.

На рис. 2, побудованому на основі даних Державного комітету статистики України [5], подано дані про долю роздрібного товарообігу кожної області.

Важливо відзначити, що за останні роки зменшилась кількість об'єктів роздрібної торгівлі. Це пояснюється тим, що дрібні підприємства об'єднуються задля протистояння конкурентам. Тобто дрібні підприємства об'єднуються у крупні. До цього висновку можна дійти, побачивши збільшення обсягу дрібного товарообігу при меншій кількості торговельних об'єктів. Дані про наявність об'єктів роздрібної торгівлі та ресторанного господарства подані в таблиці 2.

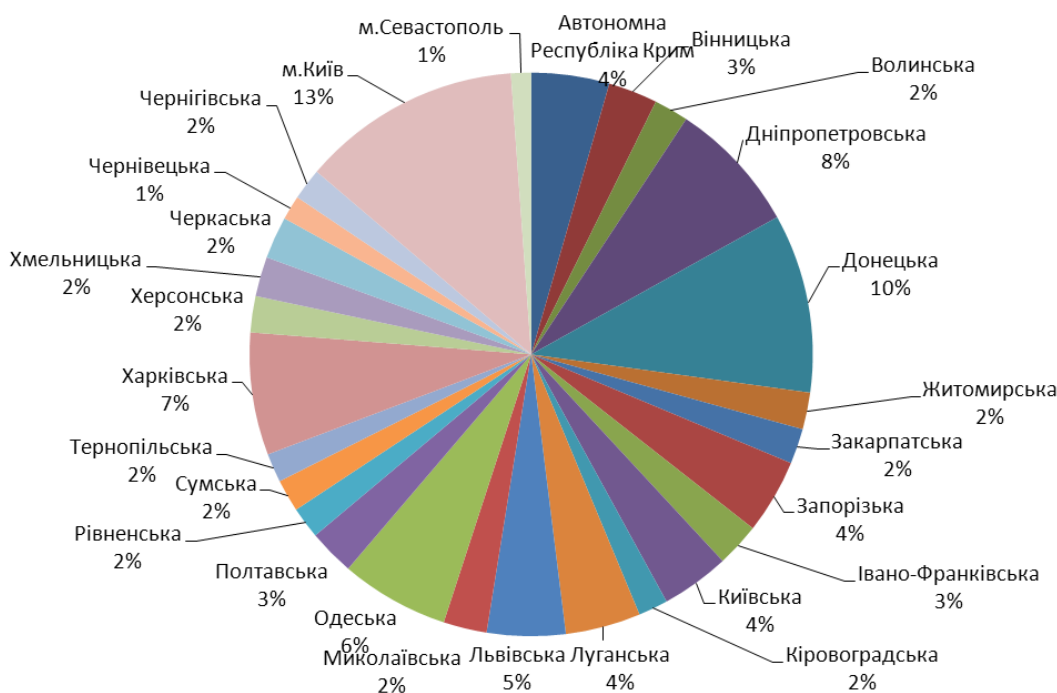

Рис 2. Структура товарообігу по областях України за 2012 рік

За даними Державного комітету статистики кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі також значно зменшилась за сім років з 27,3 тис. од. до 21, 6 тис. од., тобто на 20,8 %. За цей самий період кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі зменшилась з 75,2 тис. од. до 62,2 тис. од. (на 17,29 %). На кінець 2012 року на території України функціонує 15,0 тис. од. кіосків та автозаправних станцій. З кінця 2007 року до кінця 2012 року їх кількість зменшилась на 22,68 %, а кількість магазинів – на 15,48 %. Тобто на сучасному ринку функціонує значна кількість великих торговельних угруповань у сфері торгівлі, це переважно супермаркети.

На початок 2013 року в Україні налічується близько 45 найбільших мереж супермаркетів, більшість з яких є регіональними. Серед іноземних компаній на ринку працюють: Metro, Spar, Billa, Cash&Carry, Novus та інші.

Таблиця 2

Данні про наявність об'єктів роздрібно́ї торгівлі та ресторанного господарства за 2012 рік [5]

Рік	Наявність об'єктів роздрібно́ї торгівлі (юридичних осіб) на кінець року, тис. од.	У тому числі		Наявність об'єктів ресторанного господарства (ресторани, кафе, бари, їдальні тощо) підприємств (юридичних осіб) на кінець року, тис. од.
		магазини	кіоски та автозаправні станції	
2005	75,2	55,8	19,4	27,3
2006	73,6	54,6	19,0	26,8
2007	71,9	52,3	19,6	26,2
2008	69,2	50,5	18,7	24,9
2009	65,3	47,6	17,7	24,0
2010	64,8	48,0	16,8	23,4
2011	64,2	48,4	15,8	22,9
2012	62,2	47,2	15,0	21,6

Аналізуючи дані з товарної структури роздрібно́го товарообороту підприємств України Державного комітету статистики України, можна побачити, що у 2012 році найбільшу питому вагу у структурі загального товарообігу займають алкогольні напої (6,4 % або 23 408 млн грн) та тютюнові вироби (6,5 % або 26 506 млн грн). Лідери за широкими категоріями харчових продуктів, до яких належать м'ясна, молочна групи, фрукти та овочі разом узяті займають меншу частину ніж алкогольні тютюнові вироби, а саме 45 830 млн грн проти 49 914 млн грн [5].

Отже, на сучасному етапі розвитку економіки, торгівля відіграє дуже важливе значення для розвитку господарства країни. Незважаючи на розвиток торгівлі в минулих роках, у 2012 році спостерігається зниження об'єму товарообороту, що негативно впливає на національне господарство, адже він створює нові робочі місця, забезпечуючи роботою економічно-активне населення України, посідає перше місце за обсягами реалізованої продукції та друге місце за внеском галузі у валову додану вартість. Крім того, торговельна галузь приносить значну частину прибутку, отриманого економікою в цілому. Таким чином, ефективний і раціональний розвиток торгівлі сприятиме вирішенню багатьох сучасних проблем національної економіки. Тому необхідним є застосування економічних важелів державного впливу на розвиток торгівлі, таких як: посилення позицій державного підприємництва у сфері торгівлі; державне інвестування об'єктів торгівлі; створення передумов для зростання розвитку внутрішнього споживчого ринку та торгівлі.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Азарян О. М. Організація і технологія торгівлі : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / О. М. Азарян, Е. М. Локтев, В. П. Оліфіров – Донецьк : СПД Дмитренко, 2007. – 527 с. 2. Лігоненко Л. О. Державне регулювання розвитку внутрішньої торгівлі: сучасний стан та напрями удосконалення / Л. О. Лігоненко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 1. – С. 52–57. 3. Бланк І. А. Управление торговым предприятием / И. А. Бланк. – М. : Ассоциация авторов и издателей; ТАНДЕМ; Издательство ЭКМОС, 1998. – 416 с. 4. Внутрішня торгівля: регіональні аспекти розвитку : монографія / [О. М. Азарян, Я. М. Антоняк, В. В. Апопій та ін. ; за ред. О. О.Шубіна, Я. А. Гончарука]. – Донецьк-Львів: ДонНУЕТ, 2007. – 404 с. 5. Матеріали Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.